

The page features an abstract graphic design on the right side. It consists of several yellow, pill-shaped elements with white circular cutouts, arranged in a vertical column. A large, black, vertical pill-shaped element is positioned to the right of these yellow shapes, partially overlapping them. The overall composition is minimalist and modern.

Pilar III rapport
31.12. 2011

Sandnes Sparebank

1	Innledning	1
2	Basel II og Basel III- Kapitaldekningsregelverk	2
2.1	Pilar 1 - Minimumskrav til ansvarlig kapital	2
2.2	Pilar 2 - Bankens egenvurdering av samlet kapitalbehov og myndighetenes tilsynsfunksjon (ICAAP) ..	3
2.2.1	Prognoser	4
2.2.2	Finans strategi	4
2.2.3	Likviditetsstrategi	4
2.2.4	Kreditt strategi.....	4
2.3	Pilar 3 - Offentliggjøring av finansiell informasjon	4
2.4	Risikostyring i Sandnes Sparebank.....	5
2.4.1	Overordnet.....	5
2.4.2	Elementer i Risikostyring i Sandnes Sparebank	6
3	Risikokategorier	9
3.1	Finansiell risiko.....	9
3.1.1	Kredittrisiko	9
3.1.2	Likviditetsrisiko.....	20
3.1.3	Markedsrisiko.....	23
3.2	Operasjonell risiko.....	26
3.2.1	Styring og kontroll	26
3.2.2	Vurdering	26
3.3	Omdømme-/juridisk risiko	27
3.3.1	Styring og kontroll	27
3.3.2	Vurdering	27
3.4	Strategisk risiko.....	28
3.4.1	Styring og kontroll	28
3.4.2	Vurdering	28
3.4.3	Styring og kontroll	28
3.4.4	Vurdering	28
4	Kapitaldekning	29
4.1	Konsolidering	29
4.2	Ansvarlig kapital	29
4.3	Kapitalkrav	30
4.4	Kapitaldekning.....	32
5	Basel III.....	33
6	Utbyttepolitikk	33

Tabell 1 – Risiko kategorier	9
Tabell 2 – PD grenser.....	11
Tabell 3 – LGD nivåer	11
Tabell 4 – Klassifisering av risikogrupper	11
Tabell 5 – Engasjement pr kundegruppe.....	13
Tabell 6 – Geografisk fordeling av utlånsporteføljen.....	15
Tabell 7 – Oversikt taps- og mislighold	18
Tabell 8 – Utvikling i nedskrivninger	18
Tabell 9 – Investeringer i aksjer og fond (Tnok).....	25
Tabell 10 – Oversikt ansvarlig kapital	29
Tabell 11 – Ansvarlige lån (31.12.2011).....	29
Tabell 12 - Kapitalkrav	30
Tabell 13 - Beregningsgrunnlag for kapital	30
Tabell 14 - Kapitaldekning.....	32

Figur 1 – Oversikt Pilar 1	2
Figur 2 - Kapitalplan	3
Figur 3 – Fordeling av ansvar (kjerneområder).....	6
Figur 4 – Fordeling av ansvar (andre).....	6
Figur 5 – ICAAP prosess	7
Figur 6 – Utlånsporteføljen NL fordelt etter kunde grupper	13
Figur 7 – Utlån til eiendomsdrift – fordelt etter type	14
Figur 8 – Forfallsstruktur utlån (konsern)	14
Figur 9 – Omfang store engasjement	16
Figur 10 – Utvikling store engasjement i % av ansvarlig kapital.....	16
Figur 11- Tilgjengelig likviditet fordelt på kilder	21
Figur 12 – Utvikling i innskuddsdekning.....	21
Figur 13 – Forfallsstruktur innlån	22
Figur 14 – Utvikling renterisiko.....	23
Figur 15 – Obligasjoner og sertifikater (aktiva).....	24
Figur 16 – Strategi prosess	28
Figur 17 – Overdekning ansvarlig kapital (konsern).....	31
Figur 18 – Overdekning ansvarlig kapital (mor).....	31

1 Innledning

Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i Sandnes Sparebank. Dokumentet skal dekke spesifikke krav i kapitalkravsforskriftens Del IX om offentliggjøring av finansiell informasjon (Pilar 3).

Dokumentet er basert på tall per 31.12.2011 hvor ikke annet fremgår. Dokumentet i sin helhet oppdateres minimum årlig. Periodisk informasjon om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital vil være tilgjengelig i bankens kvartalsrapporter. Ved ny informasjon som kan ha vesentlig betydning for vurdering av bankens finansielle stilling, vil dette dokumentet bli oppdatert løpende.

For supplerende opplysninger om finansiell stilling og utvikling vises det til bankens års- og kvartalsrapporter som offentliggjøres løpende på bankens hjemmeside – www.sandnes-sparebank.no.

Med omtale av banken og/eller konsern i dette dokumentet menes konsernet Sandnes Sparebank. Med begrepet morbank menes Sandnes Sparebank.

2 Basel II og Basel III- Kapitaldekningsregelverk

Formålet med kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom mer risikosensitivt kapitalkrav, bedre styring og kontroll, tetter tilsyn og mer informasjon til markedet.

Finansiell stabilitet skal sikres gjennom 3 pilarer:

- Pilar 1 - Minimumskrav til ansvarlig kapital
- Pilar 2 – Bankens egenvurdering av samlet kapitalbehov og myndighetenes tilsynsfunksjon (ICAAP)
- Pilar 3 - Offentliggjøring av finansiell informasjon

Dette dokumentet redegjør nærmere for innholdet i de tre pilarer, og dekker kravene etter pilar 3 for Sandnes Sparebank.

Høsten 2010 la Basel-komiteen (the Basel Committee on Banking Supervision) frem nye kapital- og likviditetsstandarder for banknæringen – den såkalte Basel III pakken.

Hovedtrekkene i Basel III er:

- ✓ Skjerpede minstekrav til ansvarlig kapital og krav om kapitalbuffer som begrenser bankenes mulighet til å betale utbytte dersom de opererer med en kapitaldekning nær minstekravet.
- ✓ Minstekrav til uvektet egenkapitalandel (Leverage Ratio) som et supplement til de risikobaserte minstekravene.
- ✓ Kvantitative likviditetskrav i form av krav om kortsiktig likviditetsbuffer (Liquidity Coverage Ratio) og langsiktig stabil finansiering (Net Stable Funding Ratio).

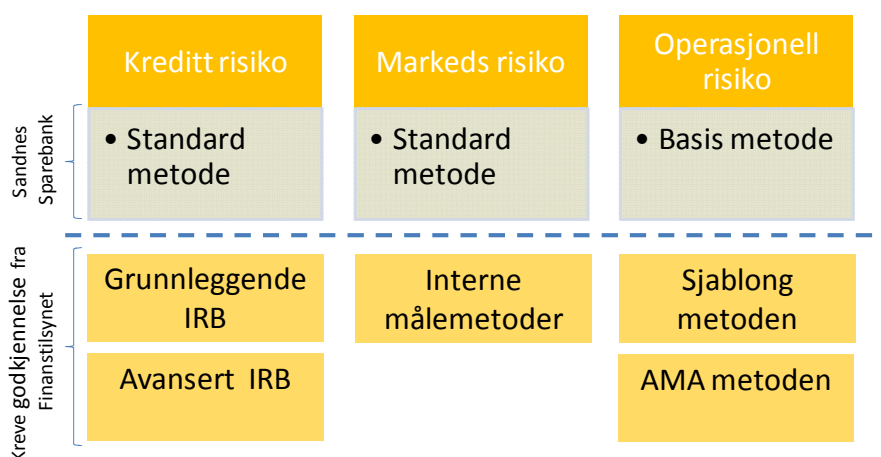
Banken følger tett opp endring i krav og retningslinjer som følge av innføring av Basel III. Interne beregninger viser at banken pr 31.12.11 overholder minstekravene fremsatt i Basel III regelverket.

2.1 Pilar 1 - Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 1 omfatter det regulatoriske minimumskravet til kapitaldekning. Minimumskravet til ansvarlig kapital (Kjernekapital + Tilleggskapital) er 8 % av beregningsgrunnlaget. I beregningsgrunnlaget inngår Kredittrisiko, Markedsrisiko og Operasjonell risiko.

Bankene har mulighet til å benytte alternative metoder for å vurdere kapitalkravet for de ulike risikokategoriene. Avanserte metoder for å beregne kapitalkrav krever tillatelse fra Kredittilsynet. Figuren nedenfor viser de alternative metodene bankene kan benytte.

Figur 1 – Oversikt Pilar 1

Sandnes Sparebank bruker standardmetoden for å vurdere beregningsgrunnlaget til kredittrisiko og markedsrisiko. For operasjonell risiko brukes den minst avanserte metoden – basismetoden.

Beregningsgrunnlaget, kapitalkrav og ansvarlig kapital er beskrevet og spesifisert i eget kapittel i dette dokumentet, og fremkommer også av bankens års- og kvartalsrapporter.

2.2 Pilar 2 - Bankens egenvurdering av samlet kapitalbehov og myndighetenes tilsynsfunksjon (ICAAP)

Denne delen av regelverket består av bankens egen prosess for vurdering av risiko og nødvendig kapital. I tillegg til en prosess for å vurdere total ansvarlig kapital i forhold til risikoprofil, har konsernet også en strategi (prosess) for opprettholdelse av vurdert kapitalnivå. Prosessene omtales noe mer i eget underkapittel.

For å sikre en tilfredsstillende kapitalvurderingsprosess kvalitetssikres prosessen av bankens intern revisjon før årlig rapport oversendes. Kvalitetssikringen inkluderer også kvalitetssikring av hvorvidt prosessen er tilfredsstillende integrert internt i banken. Dersom Finanstilsynet ikke er tilfreds med resultatet av denne prosessen "tilsynsmessige tiltak" iverksettes.

ICAAP er en levende prosess – dette innebærer at bankens risk avdeling har ansvaret for ICAAP prosessen og utarbeidelse av ICAAP dokumentet, men bergninger alle beregninger og vurderinger skjer i tett dialog med de ulike avdelingene i banken. Dette innebærer også at prosessen ikke har en start og en slutt, men at banken kontinuerlig har en tilfredsstillende oversikt over sine risikoer samtidig som en banken føler seg tilfreds med nivået og kvaliteten på bankens ansvarlige kapital.

Bankens prosess for opprettholdelse av kapitalbehovet styrets i hovedsak av bankens kapitalplan. Målet med kapitalplanen er i første rekke å sikre at banken vil ha en tilstrekkelig nåværende og fremtidig soliditet og tilgang på likviditet.

Kapitalplanen påvirkes i tillegg av ICAAP av flere forhold:

Figur 2 - Kapitalplan

Kapitalplanen beskriver dagens kapitalmål og situasjon. Den belyser hvorvidt banken anser denne situasjonen som tilfredsstillende, og utdyper eventuelle tiltak banken ønsker å iverksette på kort sikt. Hovedvekten i kapitalplanen legges på fremtidige kapitalbehov både knyttet til nivå og sammensetning, og hvordan banken i fremtiden skal sikre tilstrekkelig kapital og tilfredsstillende kapitalsammensetning. I den forbindelse vektlegges også bankens evne og muligheter for lønnsomhet og vekst. Basert på dette sees kapitalplanen tett i sammenheng med bankens strategi innen de ulike områdene, risikobildet (ICAAP) samt operasjonalisering av strategi gjennom prognoser.

Integrert i kapitalplanen er også bankens beredskapsplan i forbindelse med eventuelle kapitalkriser. Beredskapsplanen har som hensikt å prioritere gjennomføring av tiltak, på kortere og lengre sikt, i en situasjon hvor sannsynligheten for at bankens kjernekapital reduseres under interne målsetninger anses å være høyere enn ønsket. Kapitalplanen vurderes

2.2.1 Prognoser

Konsernet oppdaterer prognoser på både resultat og balanse til styret i forbindelse med kvartalsregnskapet. Balanseprognose utarbeides basert på resultatene i resultatprognose, vekstestimer innen de ulike forretningsområdene samt de forutsetningene som ligger til grunn i bankens likviditetsstrategi.

2.2.2 Finans strategi

Finans strategi inneholder målsetning og krav til finansiering av bankens utlånsvirksomhet. .

2.2.3 Likviditetsstrategi

Likviditetsstrategi inneholder målsetninger og krav til beholdning av likviditet. Dette vil påvirke fremtidig utvikling i utlånsvolumet.

2.2.4 Kreditt strategi

Finansstrategien inneholder oppdaterte målsetninger omkring vekst for de ulike forretningsområdene.

2.3 Pilar 3 - Offentliggjøring av finansiell informasjon

Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering, samt styring og kontroll. Dette dokumentet oppfyller bankens plikt til offentliggjøring av informasjon etter denne delen av kapitaldekningsregelverket.

2.4 Risikostyring i Sandnes Sparebank

2.4.1 Overordnet

Som bank baserer Sandnes Sparebank sin eksistens på å ta bevisst risiko. Banken har de siste årene brukt betydelige ressurser for å utvikle systemer og prosesser for risikostyring – og vil også fremover ha et høyt fokus på dette. Bankens styre har som målsetning at banken skal være tilfredsstillende kapitalisert på lang sikt, slik at banken har et godt fundament for utvikling og vekst i oppgangstider samtidig som den er robust nok til å møte eventuelle nedgangstider.

Tilfredsstillende kapitalsituasjon innebærer en målsetning om til enhver tid å ha en kjernekapital på minimum 12 %. For å oppnå dette målet kan fondsobligasjoner og andre hybridinstrumenter benyttes maksimalt, men bankes styre har fastsatt at "ren" kjernekapital, til enhver tid minst skal utgjøre 9 % av beregningsgrunnlaget.

Risikostyring har som oppgave å understøtte vedtatte strategiske valg og å bidra til å sikre finansiell stabilitet i konsernets resultater. Dette krever at risikostyring er en integrert del av organisasjonen, og at hele organisasjonen har et bevisst forhold til hvilke risikoer konsernet er og kan bli eksponert for. For å se til at risikostyring blir ivarettatt av organisasjonen har konsernet en egen enhet som har primæransvar for risikostyring. Avdelingen rapporterer direkte til administrerende direktør. Avdelingen blir ledet av Direktør Risikostyring, og vedkommende er også medlem av bankens ledergruppe.

Konsernets risikonivå blir vurdert i forhold til styrevedtatte rammer og målsetninger for hver risiko. I tillegg blir det foretatt subjektive vurderinger av de ulike risikoene. Risk avdelingen utarbeider en kvartalsmessig risikorapport. Denne rapporten distribueres til bankens ledergruppe, kontrollkomité og styret. I tillegg blir den gjort tilgjengelig for revisor (ekstern og intern). I tillegg til risikorapporter utarbeides egne porteføljerapporter for utlånsporteføljene for henholdsvis privatmarked (PM) og næringsliv (NL). Rapporten til NL oppdateres månedlig, mens rapporten for PM utarbeides kvartalsvis.

2.4.2 Elementer i Risikostyring i Sandnes Sparebank

2.4.2.1 Organisering og ansvar

Risikostyring er fra 1.januar 2012 integrert i bankens ledergruppe gjennom Direktør Risikostyring.

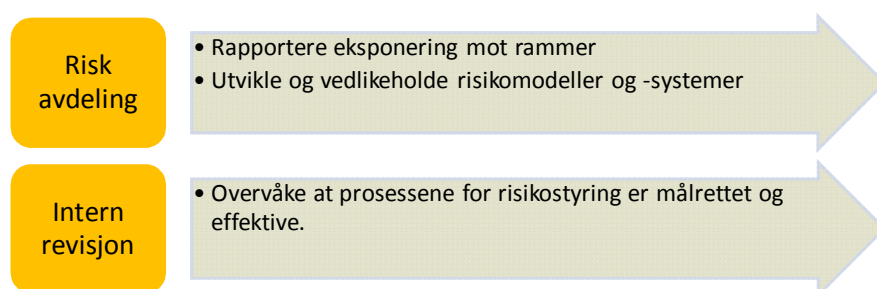
For å oppnå tilfredsstillende risikostyring er det viktig at alle ansatte i konsernet har god forståelse for og omfattende kunnskap om finansiell risikostyring. Denne forståelsen og kunnskapen må omsettes i handlinger på daglig basis. Dette sikres i hovedsak gjennom bankens ledelsesfilosofi, vektlegging av relevante egenskaper hos bankens ansatte samt den enkeltes integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. Banken har etablert et tydelig verdigrunnlag og utarbeidet etiske retningslinjer som er kommunisert og godt kjent i organisasjonen.

Figur 3 – Fordeling av ansvar (kjerneområder)

I tillegg til de "tradisjonelle" ansvarsområdene har banken ytterligere 2 avdelinger med utstrakt ansvar innen risikostyring og intern kontroll:

Figur 4 – Fordeling av ansvar (andre)

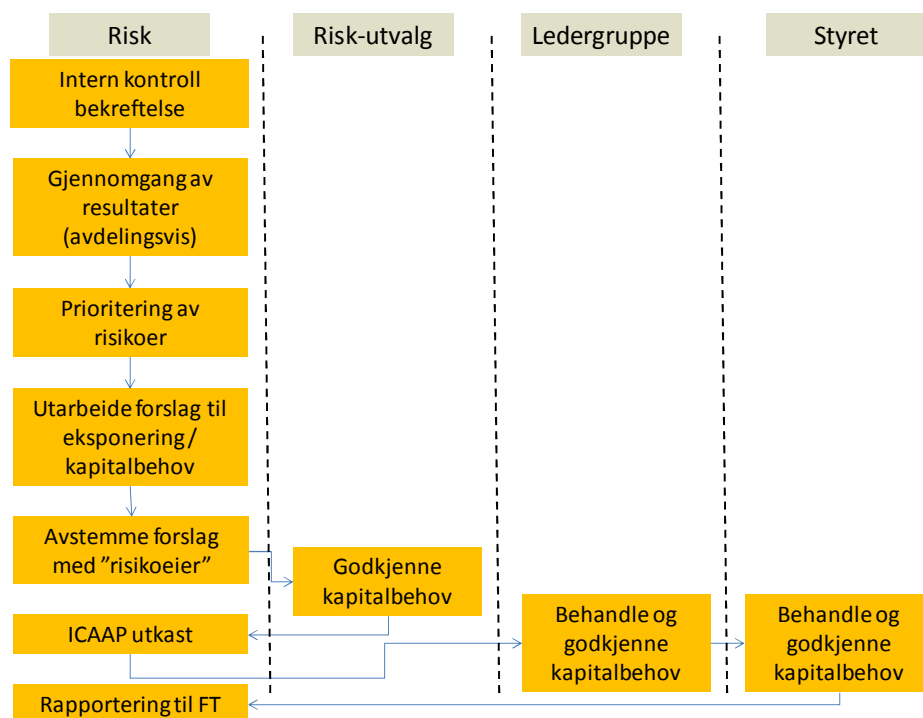
2.4.2.2 Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)

Formålet med ICAAP prosessen er å gi styret et grunnlag for å vurdere størrelsen og sammensetningen av bankens ansvarlige kapital, sett i forhold til bankens vurderte risiko. Prosessen skal sikre at konsernet har en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av risikonivå, og at kapitaliseringen av banken er tilpasset både virksomhetens omfang og risikoprofil.

Vurderingsprosessen har som utgangspunkt en årlig vurdering av intern kontrollen for de ulike avdelingene, og ender opp i en årlig rapportering til Finanstilsynet, ICAAP rapporten.

Ansvar for utarbeidelse av rapportene er delegert til riskavdelingen, men det er bankens styre som er ansvarlig for innholdet i rapportene.

Figur 5 – ICAAP prosess

2.4.2.3 Identifisering av risiko

Banken har definert et overordnet risikounivers som er godkjent i styret. Risikouniverset vurderes løpende, men skal revideres og godkjennes av styret minst årlig. Kvartalsvis rapportering skjer basert på identifisert risikounivers.

I forbindelse med årlig vurdering av kvaliteten av intern kontroll i de ulike avdelingene gjennomføres risikovurderinger på avdelingsnivå. Disse vurderingene er en del av grunnlaget for arbeidet med bankens ICAAP.

2.4.2.3.1 Evaluering

Identifisering og evaluering av risiko gjøres både på avdelingsnivå, og på et mer helhetlig nivå for banken og dens omgivelser. Identifiserte risikoer evalueres med omsyn til sannsynlighet og konsekvens. Basert på disse vurderingene blir de ulike risikoene klassifisert og presentert for bankens ledergruppe og styre.

Kapitalbehovet vurderes ut fra konsernets eksponering og kvaliteten på styring og kontroll av risiko. Sentralt i en slik vurdering er hvorvidt eksponeringen er i tråd med det risikonivå som styret er komfortabelt med. Ønsket risikonivå er vurdert av styret, og det er etablert rammer og retningslinjer for å påse at dette risikonivået ikke overstiges.

2.4.2.3.2 Overvåking

Et viktig element i risikostyring er overvåking av den løpende risikoeksponeringen. Dette gjøres ved kvartalsmessig risikorapporter til ledergruppe, kontrollkomité og styre. Månedrapperten fokuserer i hovedsak på de identifiserte risikoene som det er beregnet risikojustert kapital for. Det legges særlig vekt på endring i eksponering, rammeutnyttelse og brudd på rammer.

2.4.2.3.3 Vurdering av styring og kontroll

Vurdering av styring og kontroll skjer løpende av både bankens risk avdeling, men også av bankens intern revisjon.

2.4.2.3.4 Rapportering

En gang i året rapporterer styret vurdering av behovet for risikjustert kapital til Finanstilsynet. Rapporten gjenspeiler det arbeidet som er gjort i løpet av det siste året for å vurdere behovet for og nivået på risikjustert kapital.

3 Risikokategorier

Tabellen under viser hvilke risikotyper som inngår i konsernets ICAAP:

Tabell 1 – Risiko kategorier

Risiko områder			
Strategisk risiko <ul style="list-style-type: none">• Eierstyring• Markedsforhold• Ressursplanlegging• Omdømme	Operasjonell risiko <ul style="list-style-type: none">• Ansatte• Ledelse• Kapasitet• Fysiske eiendeler• "Moralsk hazard"	Finansiell risiko <ul style="list-style-type: none">• Kapital• Kreditt• Likviditet• Marked	Etterlevelses risiko <ul style="list-style-type: none">• Myndigheter• Juridisk• Regulatoriske• "Code of conduct"• Miljø

For pilar 1 risikoer benyttes i utgangspunktet regulatoriske metoder. Dersom den interne gjennomgangen viser at kapitalbehovet under Pilar 1 medfører en underestimert, benyttes imidlertid en kombinasjon av kvalitativ- og kvantitativ analyse.

Ved vurdering av kapitalbehovet for de risikoer som ikke omfattes av Pilar 1 brukes også en kombinasjon av kvalitativ- og kvantitativ analyse.

3.1 Finansiell risiko

Finansiell risiko inndeles i 4 hovedrisikoer:

- ✓ Kredittrisiko
- ✓ Markedsrisiko
- ✓ Kapitalrisiko
- ✓ Likviditetsrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap som følge av at en kunde eller annen motpart ikke er i stand til å overholde sine forpliktelser i henhold til avtaler, eller at stilte sikkerheter ikke dekker utestående fordringer.

Kapitalrisiko er risiko for at banken ikke har tilstrekkelig kapital til å oppfylle interne, eksterne eller markedets krav til kapitalisering.

Likviditetsrisiko er usikkerhet omkring fremtidig inntjening og kapital i en situasjon hvor bankens har manglende evne til å møte sine forpliktelser ved forfall.

3.1.1 Kredittrisiko

3.1.1.1 Styring og kontroll

Konsernets styring og kontroll av kredittrisiko tar utgangspunkt i konsernets overordnede kredittstrategi. Denne strategien vurderes og godkjennes av styret minimum årlig. For å operasjonalisere strategien har konsernet utarbeidet en kredittpolicy og kredithåndbøker, samt fastsatt bevilgningsfullmakter. Sentralt i styring av bankens kredittrisiko er prinsippet omkring "to sett øyne" – noe som innebærer at to uavhengige personer gjennomgår kredittsøknader før kreditt innvilges.

3.1.1.1.1 Overordnet

Kredittstrategien setter overordnede rammer for hvor mye kredittrisiko konsernet er villig til å akseptere. Risikoviljen er tilpasset målsetninger for soliditet, lønnsomhet, likviditet og vekst, samt bankens strategi for øvrig, herunder egenkapitalbehovet for kredittvirksomheten. Kredittstrategi gir rammer for de bærende elementene i

bankens kredittpolicy, herunder rammer for eksponering innen ulike sektorer, kundesegmenter samt konsentrasjon på enkeltkunder og kundegrupper.

Konsernets kredittpolicy legger føringer for tilsagn på finansiering av enkeltengasjementer. Retningslinjene er dels generelle og dels knyttet til konkrete finansieringsområder. Det settes blant annet minimumskrav til egenkapital ved finansiering av eiendomsprosjekter, forhåndssalg på boligprosjekter og finansieringsgrad i forhold til leieinntekter på eiendom for utleie. Formålet med kredittpolicyen er å sikre at bankens utlånsportefølje har en akseptabel risikoprofil og gir lønnsomhet etter forventede tap i et langsiktig perspektiv.

Styret er ansvarlig for konsernets innvilgelse av lån og kreditt, men har delegert kredittfullmakter til administrerende direktør, som igjen har delegert disse videre. Fullmaktene følger stillingstittel. Fullmaktene er tilgjengelige på konsernets intranett.

Konsernets rutiner for kredittbehandling er fastsatt i kredittåndbøker for PM og NL. Disse er tilgjengelige for konsernets ansatte på intranettet. Kredittåndbøkene retter seg i første rekke mot kundeansvarlige og andre som deltar i saksbehandlingsprosessen. Kredittåndbøkene inneholder regler og retningslinjer for kredittvirksomheten i konsernet. Disse reglene og retningslinjene skal sikre en enhetlig og kvalitativ god behandling av kreditter. Således har enhver medarbeider som behandler kredittengasjementer plikt til å etterleve kredittåndboken, og alle ledere og utvalg som behandler kredittsaker har ansvar for oppfølging og kontroll med at kredittåndboken blir overholdt.

3.1.1.1.2 Detaljert

På et mer detaljert nivå skjer oppfølging av konsernets risikoprofil blant annet ved hjelp av scoremodeller for engasjementer. Scoremodellene kategoriserer hvert engasjement i en risikoklasse basert på vurdering av sannsynlighet for mislighold i løpet av neste 12 mnd. Kredittstrategien inneholder målsetninger for hvordan sammensetningen av de ulike porteføljene bør være for å underbygge et tilfredsstillende risikonivå.

Alle engasjementer scores månedlig, og i forbindelse med scoring utarbeids også migrasjonsrapporter som viser hvordan engasjementene beveger seg mellom risikoklasser. Disse rapportene utarbeids månedlig. I forbindelse med migrasjonsrapporter blir enkeltengasjement som faller to klasser eller mer i løpet av en måned identifisert og rapportert til lederne for de ulike avdelingene. På denne måten kan det jobbes aktivt med kunden for å unngå at engasjementet havner i mislighold. Migrasjonsrapportene utarbeides på avdelingsnivå.

I tillegg til scoring følges også verdi på sikkerhetsobjekter nøye opp. Engasjementer i PM-porteføljen er i stor grad sikret med pant i boligeiendom. Innenfor NL-porteføljen benyttes i tillegg til eiendom i større grad også andre sikkerhetsobjekter. For en tett oppfølging av verdier på sikkerhetsobjektene brukes både intern kompetanse i konsernet og eksterne motparter for verdivurderinger.

3.1.1.1.3 Modellbeskrivelse

Estimering av kredittisiko er kompleks og krever bruk av modeller. Konsernet har scoremodeller for kunder både innenfor privatmarkedet (PM) og næringslivsmarkedet (NL). Både PM og NL kunder scores månedlig. Banken har to modeller for PM (en søknadsmodell og en adferdsmodell). Disse modellene er utarbeidet i samarbeid med SaS Institute. I tillegg har banken en modell for NL kunder. I forbindelse med denne modellen samarbeider banken med Sparebanken Sør, Sparebanken Sogn & Fjordane, Helegland Sparebank og en gruppering av sparebanker på Haugalandet (blant annet Sparebanken Haugesund) om utvikling og vedlikehold.

Risikonivået i porteføljen vurderes blant annet gjennom beregning av forventet tap (Expected Loss – EL). Både absolutt nivå på forventet tap, og forventet tap i % av total porteføljen blir overvåket og rapportert månedlig for å vurdere endring i risikonivå i porteføljen. Forventet tap i porteføljen beregnes etter følgende formel:

$$EL = PD * EAD * LGD$$

PD – Probability of Default

I scoremodellene beregnes kundens sannsynlighet for mislighold (PD – Probability of Default) neste 12 måneder og klassifiseres etter dette i 11 ulike risikoklasser som vist i tabellen nedenfor:

Tabell 2 – PD grenser

Misligholdsklasse	PD nedre grense	PD øvre grense
A	0,00 %	0,10 %
B	0,10 %	0,25 %
C	0,25 %	0,50 %
D	0,50 %	0,75 %
E	0,75 %	1,25 %
F	1,25 %	2,00 %
G	2,00 %	3,00 %
H	3,00 %	5,00 %
I	5,00 %	8,00 %
J	8,00 %	100 %
Misligholdte og nedskrevne	100 %	100 %

Et engasjement defineres som misligholdt dersom et krav er forfalt med mer enn 90 dager, og beløpet er over 1.000 kroner. Ved klassifiseringen benyttes et sett med interne og eksterne scorevariabler. Alle variablene er testet for egnethet.

EAD – Exposure at Default

I tillegg til sannsynligheten for mislighold (PD) vil forventet tap være påvirket av eksponeringen mot kunden. Eksponering, eller totalt engasjement, består av utlånsvolum, garantier og innvilgede ikke benyttede rammer.

LGD – Loss Given Default

LGD står for tapsgrad gitt mislighold, og er en vurdering av hvor mye konsernet kan tape gitt at engasjementet misligholdes. Konsernet har ingen god modell for vurdering av LGD, slik at tapsgraden settes med utgangspunkt i sikkerhetsdekningen til engasjementet som vist i tabellen her:

Tabell 3 – LGD nivåer

Sikkerhetsdekning	LGD
> 120 %	5 %
120 % - 110 %	10 %
100 % - 70 %	25 %
70 % - 50 %	40 %
50 % - 0 %	70 %
Mangler	45 %

3.1.1.1.4 Risikogrupper

På grunnlag av beregnet forventet tap som beskrevet ovenfor klassifiseres engasjementene i fem ulike risikogrupper (fra lavest til høyest) som vist nedenfor:

Tabell 4 – Klassifisering av risikogrupper

Risikogruppe	Forventet tap - nedre grense	Forventet tap - øvre grense
Laveste	0,00 %	0,05 %
Lav	0,05 %	0,35 %
Middels	0,35 %	1,50 %
Høy	1,50 %	2,50 %
Høyeste	2,50 %	100,00 %

Konsernet er opptatt av videreutvikling og validering av sine risikostyringssystemer for å påse at de holder et høyt kvalitetsmessig nivå. Scoremodellene blir validert årlig for å påse at de er av tilstrekkelig kvalitet med hensyn til

faktisk å fange opp mislighold. Modellene ble sist gang validert høsten 2011, hvor konklusjonen var at modellene var av tilstrekkelig kvalitet.

Detaljene nedenfor dokumenterer konsernets kredittrisiko.

3.1.1.2 Porteføljinformasjon

Konsernets eksponering (totale engasjement, dvs. utlån, garantier og ubenyttede kreditter) kan oppsummeres med følgende nøkkeltall

- 64 % mot PM og 36 % mot NL
- 79 % i Rogaland, 13 % Oslo/Akershus, 8 % øvrige fylker og utlandet 1 %.
- 56 % av NL kunder er relatert til "Eiendomsdrift"
- Totale nedskrivninger på MNOK 266,2, herav individuelle nedskrivninger på MNOK 200,4
- Individuelle nedskrivninger fordeler seg med 98,4 % NL og 1,6 % PM
- 72 % av nedskrivninger NL er relatert til "Eiendomsdrift", nærmere bestemt "utbyggingsprosjekter"

3.1.1.2.1 Nærmere om NL porteføljen

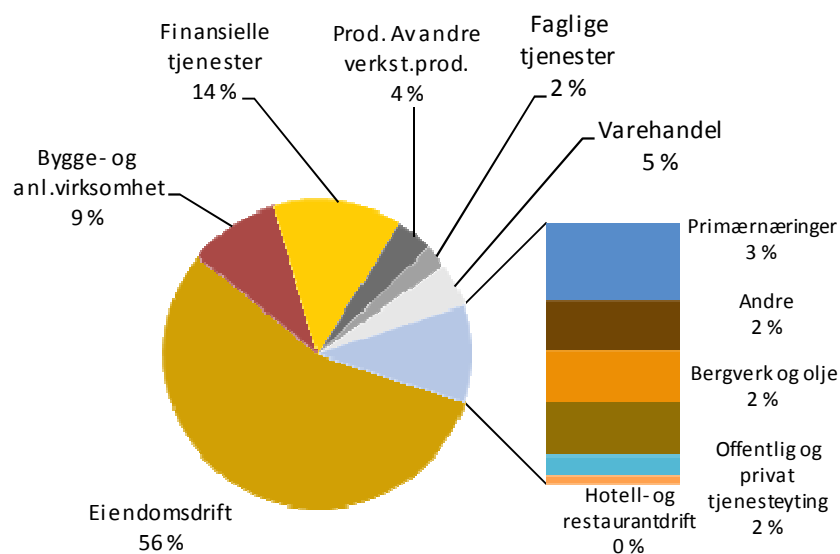
Konsernets utlån fordelt på ulike bransjer (etter nedskrivning) per 31.12.2011:

Tabell 5 – Engasjement pr kundegruppe

Engasjement etter kundegruppe	Utlån
Eiendomsdrift	4.451.649
Bygge- og anl.virksomhet	754.354
Finansielle tjenester	1.077.459
Prod. Av andre verkst.prod.	309.467
Faglige tjenester	191.099
Varehandel	379.718
Primærnæringer	238.040
Andre	152.683
Bergverk og olje	158.264
Offentlig og privat tjenesteyting	158.877
Transport og lagring	61.543
Hotell- og restaurantdrift	23.920
Personkunder og andre	14.151.159
Sum	22.108.231

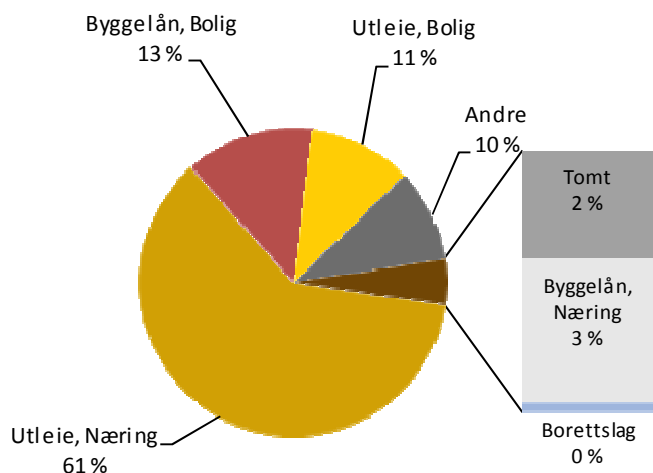
Ser vi utlånsporteføljen fordelt på ulike kundegrupper ser fordelingen slik ut:

Figur 6 – Utlånsporteføljen NL fordelt etter kundegrupper

Som det fremkommer av oversikten over er konsernets eksponering mot Eiendomsdrift vesentlig, mens eksponering mot volatile bransjer som hotell- og restaurantdrift er forholdsvis liten. Kundene innenfor eiendomsdrift fordeler seg som vist i nedenstående figur:

Figur 7 – Utlån til eiendomsdrift – fordelt etter type

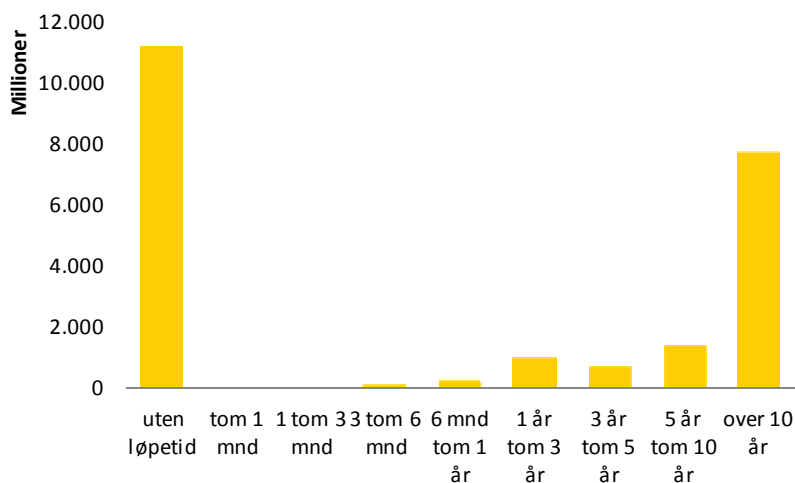

Størsteparten av konsernets eksponering mot eiendomsdrift er mot segmentet "Utleie av næringseiendom". Ved kredittbehandling av slike engasjement settes det konkrete krav fra konsernets side både til lengde på leiekontrakter og til leietakere.

Noe av eksponeringen mot eiendomsdrift er gjennom utbyggingsprosjekter. Konsernets eksponering mot utbyggingsprosjekter er per 31.12.11 ca MNOK 650 fordelt på 10 prosjekter. Gjennomsnittlig andel usolgte enheter i disse prosjektene er 29 %. Av utbyggingsprosjektene er 55 % tilknyttet boligprosjekter, resterende gjelder fritidsbolig. Konsernet er ikke eksponert mot utbyggingsprosjekter for næringsbygg.

Forfallsstrukturen for utlånsporteføljen er som vist i figuren nedenfor:

Figur 8 – Forfallsstruktur utlån (konsern)

3.1.1.3 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko i konsernets utlånsportefølje er et element av den samlede kredittrisikoen og oppstår dersom det foreligger en overrepresentasjon av for eksempel store engasjementer, eksponering mot enkeltbransjer, geografiske områder og så videre. Konsernet definerer konsentrasjonsrisikoen i sin portefølje ut fra fem forhold:

- Kundesegmenter
- Geografisk fordeling
- Store engasjement
- Bransje- eller næringseksponering
- Produkt- og formålkonsentrasjon

Eksponering mot volatile bransjer dreier seg om eksponering mot sykliske næringer som for eksempel skipsfart, fiskeri, oppdrett og bygg og anlegg. Slik eksponering omfattes således av bransje- eller næringseksponering.

Ad 1: Kundesegmenter

Historiske tapsdata viser at en forholdsmessig stor eksponering mot NL isolert sett vil gi en større risikoeksponering enn en forholdsmessig liten eksponering mot NL segmentet. Dette forklares gjennom at effektene av en konjunkturedgang normalt vil slå kraftigere ut i NL porteføljen enn i PM porteføljen.

Andelen av NL engasjement i bankens utlånsportefølje er på 36 %. Dette er vesentlig lavere enn tidligere, og bidrar til å redusere konsentrasjonsrisikoen mot enkelt segmenter.

Ad 2: Geografisk fordeling

Alle norske sparebanker er eksponert mot geografisk konsentrasjonsrisiko ved at bankene er lokalt- og / eller regionalt forankret. Den geografiske konsentrasjonsrisikoen er derfor i liten grad bankspesifikk, men knytter seg til en hel næring. Imidlertid vurderer vi det slik at banken i hovedsak er lokalisert i et område med variert næringsliv og med et meget godt sysselsettingsgrunnlag. En viss geografisk spredning som følge av satsing i Oslo / Akershus bidrar til å redusere den geografiske konsentrasjonen.

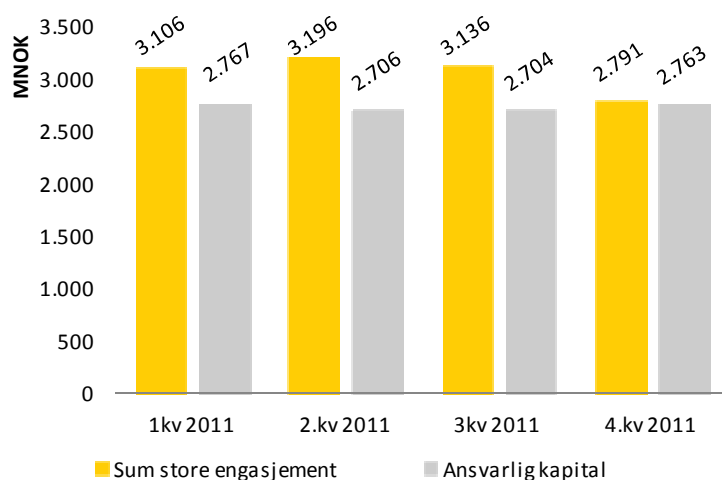
Tabell 6 – Geografisk fordeling av utlånsporteføljen

Geografisk fordeling	Andel	Utlån		Garantier		Ubenyttede trekkfasiliteter	
		2011	2010	2011	2010	2011	2010
Rogaland	79 %	17.386.478	18.440.433	694.142	747.209	2.631.779	2.673.283
Oslo/Akershus	13 %	2.751.951	2.797.084	97.601	103.665	597.807	660.719
Andre fylker	8 %	1.851.357	2.272.146	18.347	14.141	165.960	212.472
Utlandet	1 %	118.445	108.773	0	0	21.190	17.060
Sum kunder etter individuelle nedskrivninger	100 %	22.108.231	23.618.435	810.089	865.015	3.416.737	3.563.535

Ad 3: Store engasjement

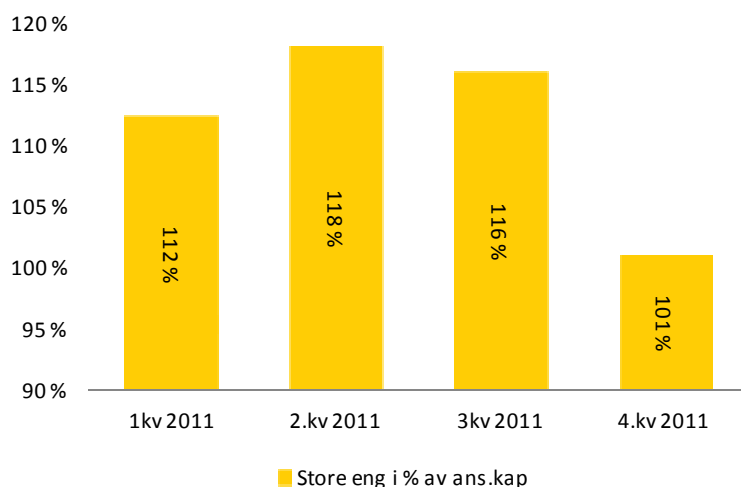
Konsernet er eksponert både mot store enkeltkunder og store kundegrupper. Konsernets eksponering mot store engasjement (store engasjement defineres ut fra "Forskrift om kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjement (FOR-2006-12-22-1615)) er noe høyere enn ønskelig. Konsernet jobber imidlertid målrettet for å redusere omfanget av store engasjement. Gjennom de siste 12 mnd er store engasjement redusert med ca 0,4mrd kroner.

Figur 9 – Omfang store engasjement

Per 31.12.11 utgjorde konsernets store engasjement 101 % av ansvarlig kapital. Utviklingen i store engasjement i forhold til ansvarlig kapital siste 4 kvartaler er som følger:

Figur 10 – Utvikling store engasjement i % av ansvarlig kapital

Ad 4: Bransje- eller næringseksponering

Eksponering mot volatile bransjer og næringsfordelt eksponering kan være en vesentlig bidragsyter til konsentrasjonsrisiko for konsernet. Konsernet vurderer det slik at den ikke har en overvekt av eksponering mot volatile bransjer, men innser at eksponering mot kunder tilknyttet Eiendomsdrift er høyere enn ønskelig.

Som det fremkommer ovenfor er 56 % av NL's utlånsportefølje mot kunder tilknyttet Eiendomsdrift. Størstedelen av denne eksponeringen er mot segmentet næringseiendom for utleie. Innenfor dette segmentet er imidlertid eksponeringen diversifisert mot ulike bransjer, leietakere, type bygg med videre

Av konsernets annen eksponering mot Eiendomsdrift er ca MNOK 650 av engasjementene tilknyttet diverse utbyggingsprosjekter for bolig og fritidsbolig. Risikoen her er vesentlig avvikende fra øvrig eksponering innen segmentet fordi tilbakebetalingsevnen i svært stor grad er avhengig av at det underliggende objektet realiseres.

Konsernet er i tett dialog med samtlige utbyggere for å sikre at dens interesser ivaretas på best mulig vis, og at porteføljen dermed kan reduseres så raskt som mulig. Målsetningen er at eksponering mot næringseiendom skal ligge innenfor 40 % av den totale utlånsporteføljen til NL. Utlån til utviklingsprosjekter skal søkes begrenset til 10

% av totale utlån til næringslivskunder, men banken skal ikke ha åpen risiko knyttet til slike prosjekter. Dette innebærer at andel forhåndssalg minst skal dekke prosjektets kostnader med forsvarlig margin.

Konsernet er av den oppfatning at konsentrasjonen mot næringseiendom i utlånsporteføljen er større enn ønskelig, slik at det blir beregnet risikojustert kapital for konsentrasjonsrisiko for store engasjementer. Risikojustert kapital blir beregnet med bakgrunn i beregning av Herfindal Hirsch indeks.

Ad 5 – Produkt- og formålskonsentrasjon

Dersom konsernet har en stor andel lån knyttet til spesialprodukter eller spesielle formål kan det foreligge en konsentrasjonsrisiko. Dette kan for eksempel være en stor andel verdipapirfinansiering eller et stort volum av oppkjøpsfinansiering som andel av samlet eksponering. I tillegg kan man også teoretisk sett betrakte sparebankenes store andel av sikkerhet innenfor fast eiendom som en konsentrasjonsrisiko. Når det gjelder konsentrasjon knyttet til spesialprodukter eller spesielle formål, utgjør dette ikke noen stor eksponering for konsernet.

Oppsummering konsentrasjonsrisiko

Basert på dette er det konsernets oppfatning at konsentrasjonsrisikoen er noe høyere enn ønskelig. På den bakgrunn beregnes det risikojustert kapital for konsentrasjonsrisiko.

For vurdering av risiko i forbindelse med bankens beholdning av obligasjoner og sertifikater – se "Markedsrisiko".

3.1.1.3.1 Bruk av sikkerhet

Ved fastsettelse av vektning av engasjementene i forbindelse med beregning av kapitalkravet er følgende hovedtyper av pant benyttet:

- Fast eiendom (bolig, fritidseiendom)
- Bankinnskudd
- VPS

Hovedprinsippet for verddivurdering av sikkerheter er en nøktern vurdering av realisasjonsverdi. Verddivurderingsprinsippene for verddivurdering av sikkerhetsobjektene er detaljert beskrevet i de ulike kreditthåndbøkene for NL og PM. Kreditthåndbøkene inneholder klare retningslinjer for verddivurdering av sikkerhetsobjekter.

Utgangspunkt er normal salgsverdi, bokført verdi eller andre relevante kriterier for vurdering av omsetningsverdi. Verdien på objektet blir deretter redusert med en faktor, normalt 20 %, avhengig av sikkerhetstype. Denne reduserte verdien blir satt som realisasjonsverdi.

3.1.1.3.2 Strukturerte produkter

Banken anser at det er juridisk usikkerhet i forbindelse med bankens tidligere salg og finansiering av strukturerte produkter, noe som innebærer at banken vurderer risikojustert kapital for å dekke opp denne usikkerheten. Våre beregninger viser at konsernets tapspotensialet anses å være begrenset.

Konsernet avventer behandling av prinsipp saker i Høyesterett vedrørende strukturerte produkter.

3.1.1.4 Mislighold og nedskrivning

Omfanget av misligholdte engasjement har økt gjennom 2011, samtidig som tapsutsatte engasjement er redusert:

Tabell 7 – Oversikt taps- og mislighold

Taps- og misligholdsengasjement	SSB		SSB Boligkreditt		Konsern	
	2011	2010	2011	2010	2011	2010
Misligholdte engasjement	226.563	103.076	0	2.412	226.563	105.488
Tapsutsatte engasjement	1.268.686	1.482.442			1.043.648	1.254.351
Individuelle nedskrivninger	293.948	272.332			200.448	208.132

Prinsipp for vurdering av nedskrivninger

Individuelle nedskrivninger på utlån og garantier

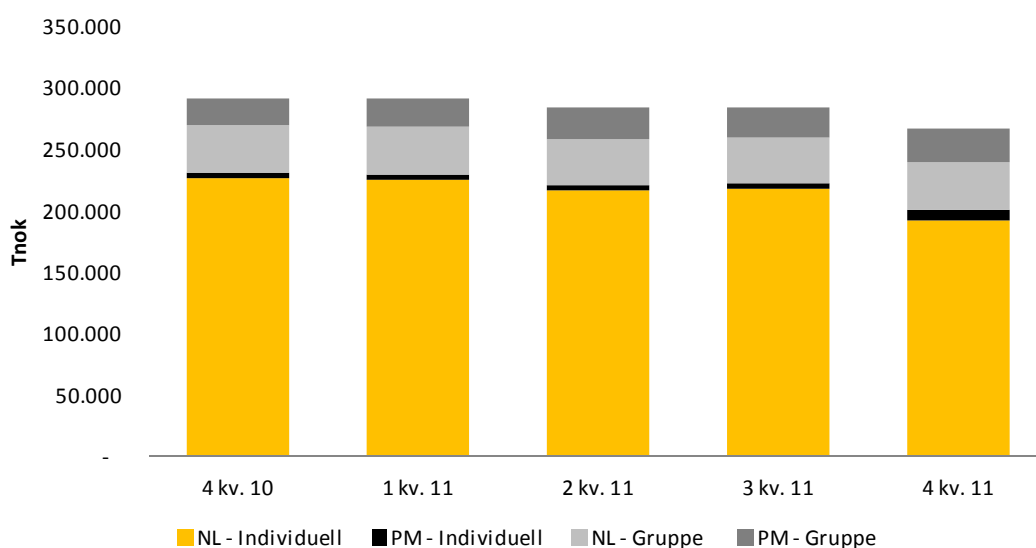
På hver balansedag vurderes om det eksisterer objektive bevis for at verdien på individuelt vurderte utlån er redusert. Verdifallet må være et resultat av en eller flere hendelser inntruffet etter førstegangs balanseføring (en tapshendelse) og resultatet av tapshendelsen (eller hendelsene) må i tillegg kunne måles pålitelig. Eksempler på slike hendelser er vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre kontraktsbrudd. Dersom det foreligger objektive bevis på at en verdireduksjon har inntruffet, beregnes størrelsen på tapet. For utlån regnskapsført til amortisert kost beregnes tapet som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer diskontert med utlånets opprinnelige effektive rentesats. Periodens endringer i vurdert verdi for utlån resultatføres under "nedskrivninger og tap på utlån og garantier". For utlån regnskapsført til virkelig verdi representerer verdiendringen forskjellen mellom balanseført verdi og virkelig verdi på balansedagen. Endringen i virkelig verdi for disse lånene er ført i resultatregnskapet i posten "verdiendring på finansielle instrumenter til virkelig verdi".

Tap anses som konstatert ved stadfestet akkord eller konkurs, ved at utleggsforretninger ikke har ført fram, ved rettskraftig dom, eller for øvrig ved at konsernet har gitt avkall på hele eller deler av engasjementet, eller at engasjementet vurderes som tapt av konsernet.

Gruppenedskrivninger på utlån

Utlån som ikke er individuelt nedskrevet for verdifall vurderes samlet i grupper. Nedskrivning vurderes basert på utvikling i kundenes risikoklassifisering samt tapserfaring for de respektive kundegrupper. Nedskrivninger innregnes i den perioden de oppstår og inkluderes i "nedskrivninger og tap på utlån og garantier" i resultatregnskapet.

Tabell 8 – Utvikling i nedskrivninger

For ytterligere detaljer om mislighold og nedskrivninger vises til note 8 og note 11 i bankens årsregnskap for 2011

3.1.1.5 *Motpartsrisiko*

Konsernet benytter seg av rentederivater, valutaderivater og opsjoner i den daglige risikostyringen. Det er internt krav at det kun benyttes motparter i slike kontrakter som banken har etablert ISDA og/eller CSA avtaler med.

Basert på krav om ISDA og CSA beregner ikke konsernet risikojustert kapital for å dekke opp eventuell motpartsrisiko. Det er konsernets oppfatning at kapitalbehovet blir tilstrekkelig beregnet ut fra kredittrisiko.

3.1.1.6 *Vurdering*

Konsernet har totalt sett en moderat kredittrisikoprofil. For engasjement hvor det er indikasjoner på tap er det foretatt individuelle nedskrivninger basert på konkrete vurderinger.

Kredittrisikoen er redusert gjennom 2011, dels gjennom bedret makrobilde, og dels som følge av målrettet styring av kredittrisikoen. Denne utviklingen har fortsatt i første kvartal 2012. Det forventes ikke noen vesentlig økning i konsernets kredittrisiko gjennom 2012.

Næringslivsporteføljen har en moderat risikoprofil. Volumet i porteføljen er gjennom bevisst styring tatt noe ned gjennom 2011, og det forventes ytterligere nedgang i utvalgte segmenter av porteføljen i 2012. En stor del av porteføljen er knyttet mot eiendomssektoren, og konsernet følger disse engasjementene nøye. Porteføljen knyttet til utleie av næringseiendom består i hovedsak av sentralt beliggende eiendommer med lange leiekontrakter og solide leietakere.

Kvaliteten på utlånsporteføljen til personkunder vurderes som svært god. Størrelsen på utlånsporteføljen til privatmarkedet redusert noe i løpet av 2011, men privatmarkedet er et viktig satsingsområde for konsernet fremover.

Konsernet har etablert et eget tapsutvalg for oppfølging av tapsutsatte engasjementer.

3.1.2 Likviditetsrisiko

3.1.2.1 Styring og kontroll

Likviditetsrisiko er risiko for at konsernet ikke klarer å innfri sine forpliktelser eller ikke har evne til å finansiere eiendeler, inkludert ønsket vekst, uten vesentlig høyere kostnader.

Konsernets styring og kontroll av likviditetsrisiko tar utgangspunkt i konsernets overordnede likviditetsstrategi og beredskapsplan for likviditetskriser. Strategien og beredskapsplanen vurderes og godkjennes av styret minimum årlig. Den overordnede likviditetsstrategien forvaltes i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og regler. Ved vesentlige endringer i aktuelle lover og forskrifter oppdateres likviditetsstrategien. Ansvaret for bankens daglige oppfølging av likviditetsrisiko er tillagt Finanssjef, men beslutninger vedrørende strategisk likviditets- og balansestyring er underlagt konsernets Balansestyringsgruppe (ALCO). I henhold til mandatet til ALCO skal gruppen bidra til å optimalisere balansestrukturen, fastsette beredskapsnivå og iverksettelse av tiltak i forbindelse med en likviditetskrise. ALCO består av:

- CEO
- CFO
- Direktør Juridisk
- Direktør NL
- Direktør PM
- Direktør Risikostyring
- Finanssjef

En fullstendig vurdering av konsernets likviditetsrisiko innebærer at det til enhver tid er oversikt over større inn- og utbetalinger. Dette fordrer utstrakt kommunikasjon mellom Treasury og bankens kredittavdelinger. En slik kommunikasjon sikres blant annet gjennom regelmessige møter i balansestyringsgruppen.

Likviditetsrisiko vurderes i utgangspunktet på grunnlag av likviditetsindikator 1 og 2 (jf. retningslinjer fra Finanstilsynet), resultater av stresstester samt kvantitativ vurdering av likviditet. I tillegg er det etablert en del kvalitative faktorer som kan påvirke konsernets likviditetsrisiko negativt.

Beregning av likviditetsindikatorer, resultater av stresstester samt kvantitativ vurdering av konsernets likviditetsbeholdning rapporteres til balansestyringsgruppen hver uke. Vurdering av kvalitative faktorer samt rapportering til styret skjer månedlig.

Erfaringer fra finanskrisen medførte at styret fastsatte nye strengere krav med hensyn til styring og oppfølging av konsernets likviditetsrisiko. Endringene innebærer blant annet strengere krav til både kvantitet og kvalitet på konsernets overskuddslikviditet. Det er også innført strengere krav til forfall på bankens innlån, omfang av store innskudd og krav til resultater av stresstester av likviditet basert på ulike scenarioer (både bankspesifikke, markedsspesifikke og kombinerte scenarioer). Rammer og målsetninger i likviditetsstrategien gjenspeiler konsernets moderate til lave risikoprofil.

Konsernets beredskapsplan i forbindelse med eventuelle likviditetskriser skal hjelpe konsernet med håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige finansmarkeder. Beredskapsnivå fastsettes av ALCO.

Konsernets stresstest for likviditet vurderer konsernets likviditetsmessige sårbarhet i perioder med begrenset eller ingen tilgang til likviditet. I forbindelse med stresstest er det utarbeidet scenarioer av ulik alvorlighetsgrad. Resultatet av testene viser en antatt likviditetsmessig worst-case for de definerte krisescenarioer.

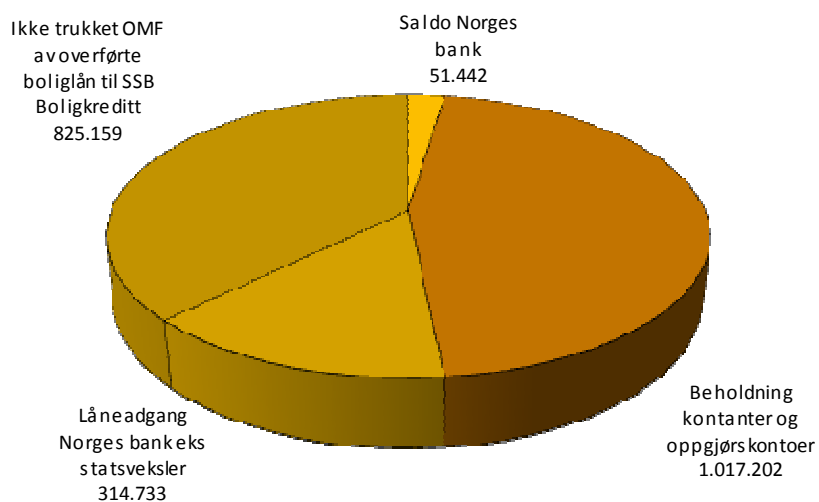
Konsernets Treasury avdeling er ansvarlig for bankens likviditetsstyring. Konsernets Risk avdeling overvåker og rapporterer utnyttelse av rammer i forhold til likviditetsstrategien.

Bruk av SSB Boligkreditt har gjennom 2011 vært et viktig element for å redusere konsernets likviditetsrisiko.

3.1.2.2 Nærmere om likviditet

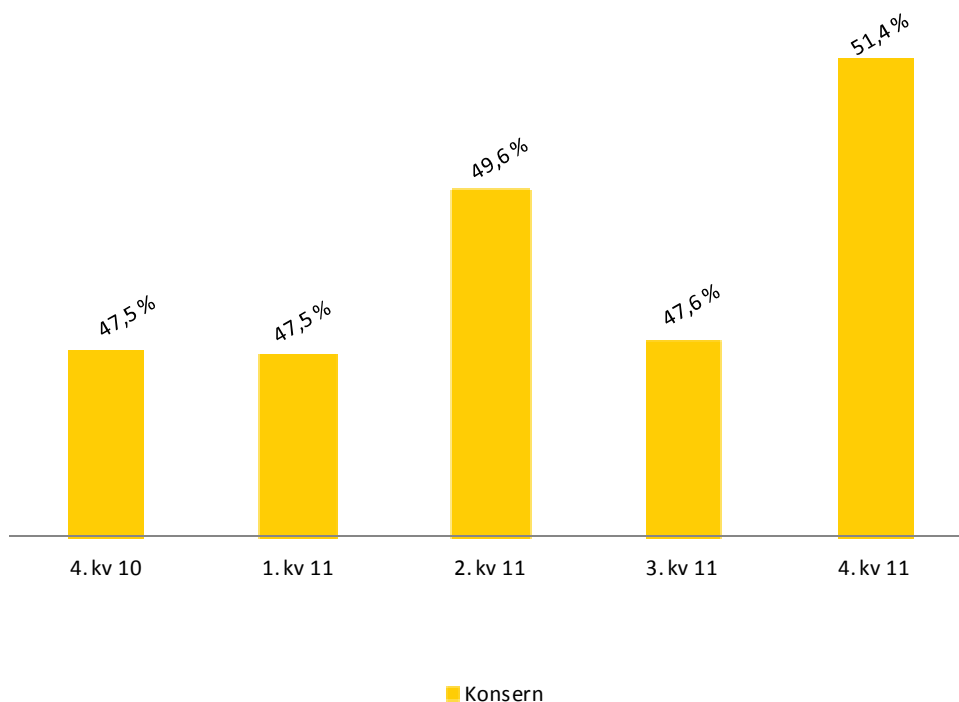
Konsernet har pr 31.12.2011 tilfredsstillende likviditet. Total strategisk likviditet er på ca MNOK 2.209 fordelt på forskjellige kilder som vist i figuren nedenfor.

Figur 11- Tilgjengelig likviditet fordelt på kilder

Størstedelen av konsernets finansiering skjer gjennom innskudd fra kunder. Innskuddsdekningen har økt i løpet av 2011:

Figur 12 – Utvikling i innskuddsdekning

Konsernet har som målsetning å øke innskuddsdekningen ytterligere.

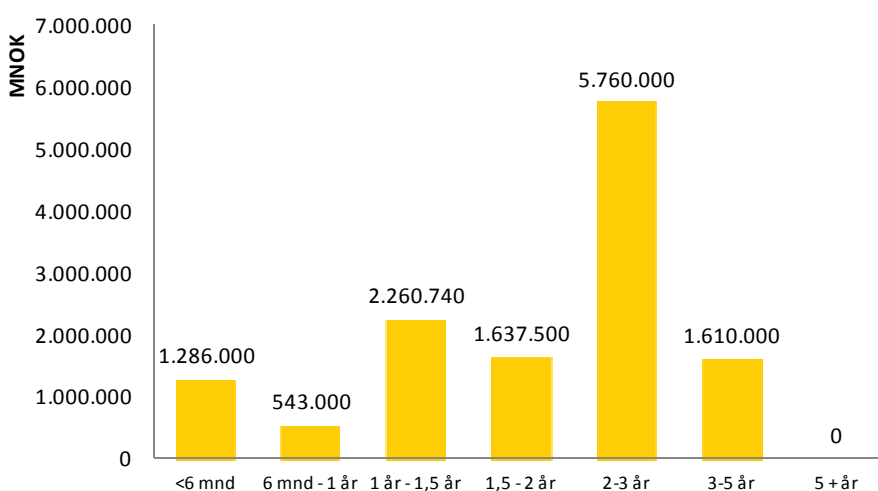
Konsernet utsteder gjennom SSB Boligkreditt obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Overføring av godt sikrede boliglån til SSB Boligkreditt bidrar til å redusere likviditetsrisikoen i konsernet. Det er totalt overført 6,3 mrd kroner i boliglån til SSB Boligkreditt per 31.12.2011.

Ved utgangen av 2011 har konsernet en overskuddslikviditet (strategisk likviditet) i form av innskudd i Norges Bank, plasseringer i likvide obligasjoner og sertifikater (inkludert statspapirer) tilsvarende 2,2 mrd kroner.

Konsernet har i løpet av 2012 refinansiert et syndikert lån pålydende MEUR 140. Dette lånet ble tatt opp i desember 2010, og hadde endelig forfall i januar 2013. Lånet ble erstattet med innlån i NOK, noe som innebærer at konsernet nå kun har innlån i NOK.

Konsernets forfallsstruktur på innlån ser per 31.12.11 ut som følger:

Figur 13 – Forfallsstruktur innlån

Konsernet har definert stresssituasjoner for å vurdere bankens likviditetssituasjon gitt ulike nedgangscenarier. Det er fra styrets side etablert rammer for både drift uten tilførsel av likviditet og størrelse på kjernekapital gitt disse ulike stressituasjonene. Stressituasjonene er utarbeidet både ut fra en bankspesifikk krise, en markeds Krise og en kombinert krise. Pr utgangen av 2011 overholdt konsernet interne rammer i forbindelse med stressituasjoner.

3.1.2.3 Vurdering

Det beregnes ikke kapital under Pilar I for å dekke opp likviditetsrisiko. Selv om konsernets likviditetssituasjon vurderes å være god, velger konsernet å inkludere likviditetsrisiko i forbindelse med vurdering av risikojustert kapital.

3.1.3 Markedsrisiko

3.1.3.1 Styring og kontroll

Markedsrisiko er risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder. Markedsrisiko oppstår som følge av at banken har åpne posisjoner i ulike finansielle instrumenter.

Utgangspunktet for styring og kontroll av konsernets markedsrisiko er konsernets Finansstrategi. Finansstrategien vurderes og godkjennes av styret minimum årlig. Strategien gir rammer for markedsrisiko.

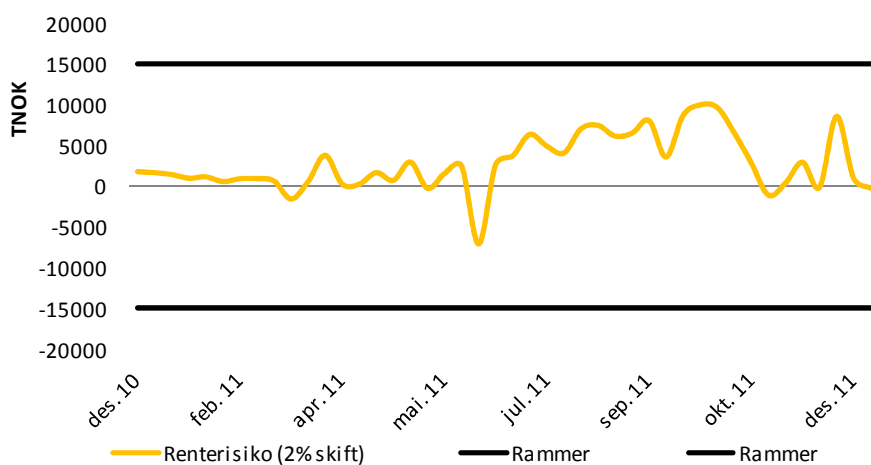
Konsernet har ingen definert handelsportefølje, og er således ikke direkte eksponert mot børsnoterte aksjer. Markedsrisiko knytter seg derfor i hovedsak til bankens renterisiko, valutarisiko og investeringer i aksje-, obligasjons- eller Private Equity fond. Ettersom bankens portefølje av obligasjoner og sertifikater vurderes til virkelig verdi er også denne porteføljen eksponert mot markedsrisiko.

Bortsett fra renterisiko og valutarisiko som styres etter rammer skal alle nye investeringer godkjennes av styret.

3.1.3.2 Renterisiko

Renterisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i rentenivået. Konsernets renterisiko reguleres ved maksimumsramme for verdiendring ved parallelle skift i rentekurven på 2 %. Per 31.12.11 er denne rammen satt til MNOK 15. Renterisikoen i konsernet er ved utgangen av 2011 lav, og som figuren under viser har den vært lav gjennom hele 2010.

Figur 14 – Utvikling renterisiko

3.1.3.3 Valutarisiko

Valutarisiko er risiko for tap ved endringer i valutakursene. Konsernet måler sin valutarisiko ut fra en vurdering av nettoposisjoner i de ulike valutaene. Konsernet har ramme for både samlet posisjon og for posisjon i enkelt valutaer. Omfanget av valutarisiko er lavt ettersom konsernet kun kan ha åpne posisjoner i valuta tilsvarende markedsverdi på MNOK 53. Valutaposisjonene blir vurdert og rapportert daglig. Per 31.12.11 var konsernets valutarisiko i underkant av MNOK 20.

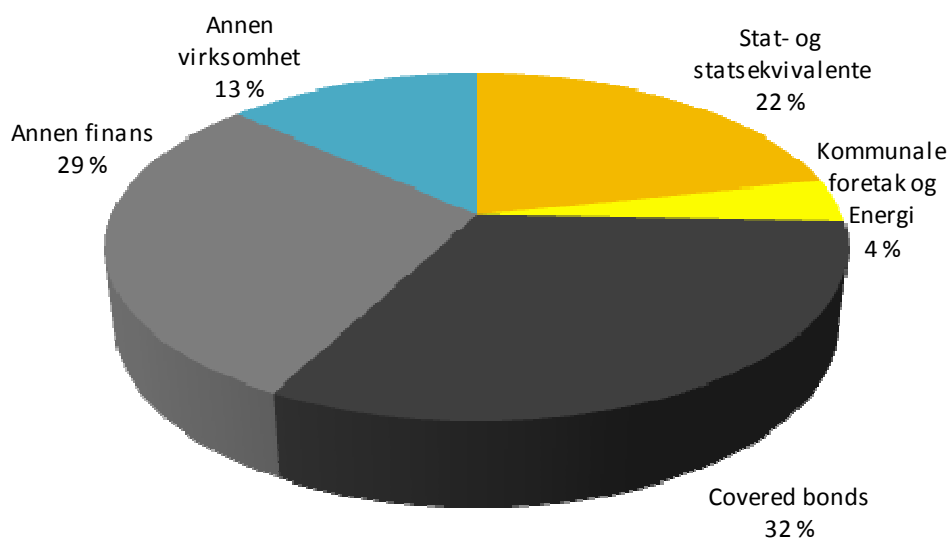
3.1.3.4 Investering i obligasjoner og sertifikater

Kursrisiko knyttet til verdipapirer er risikoen for tap som oppstår som følge av endringer i verdien på konsernets obligasjoner, sertifikater og andre finansielle plasseringer

Størstedelen av konsernets kursrisiko er knyttet til porteføljen av obligasjoner og sertifikater. Per 31.12.11 var markedsverdien på denne porteføljen MNOK 2.638. Denne porteføljen følges i hovedsak opp gjennom klare retningslinjer for kvalitet og type papirer som det kan investeres i. Disse retningslinjene stiller krav til størrelsen på investeringen, rating på papiret, forfall og bransje.

Porteføljen vurderes å ha lav til moderat risiko. Per 31.12.11 var porteføljen fordelt på sektorer som følger:

Figur 15 – Obligasjoner og sertifikater (aktiva)

3.1.3.5 Investeringer i Private Equity fond og lignende

Dette er investeringer som opprinnelig planlagt solgt i annenhåndsmarkedet i 2008. Dette var imidlertid ikke mulig på grunn av markedsutviklingen for slike investeringer etter finanskrakket. Det er planen å redusere konsernets eksponering ved salg eller ved avslutning av fondene. Fondene har en restlevetid i henhold til sine vedtekter på 2-8 år.

Tabell 9 – Investeringer i aksjer og fond (Tnok)

Konsern			Morbank	
2011	2010	Aksjer og fond	2011	2010
25.163	18.376	HitecVision Private Equility IV LP	25.163	18.376
7.183	5.700	Eiendoms kreditt AS	7.183	5.700
0	0	Nordito AS		
1.053	933	Nets Holding AS	1.053	933
2.202	1.481	Visa Inc	2.202	1.481
36.485	34.657	Pareto Growth AS (via SSB Private Equity 2 AS)		
9.611	6.915	Saffron India Real Estate Fund I (via Global Eiendom AS)		
523	4.640	Øvrige unoterte	523	1.258
82.220	72.701	Sum aksjer til virkelig verdi over resultatet	36.125	27.747
58.787	8.164	Andeler i obligasjonsfond	58.787	8.164
141.008	80.865	Sum aksjer og fond	94.912	35.911
15.450	15.450	Boligeiendom Berlin AS	15.450	15.450
156.458	96.315	Sum	110.362	51.361

3.1.3.6 Vurdering

Konsernets eksponering overfor markedsrisiko vurderes å være moderat.

Siden konsernet ikke har noen handelsportefølje av finansielle instrumenter er beregningsgrunnlaget for markedsrisiko etter standardmetoden null for konsernet. Konsernet har vurdert hvorvidt det er andre forhold ved konsernets markedsrisiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke avdekkes av standardmetoden.

3.2 Operasjonell risiko

3.2.1 Styring og kontroll

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser.

Konsernet har ikke utarbeidet et eget rammeverk for styring og kontroll av operasjonell risiko. I praksis vurderer konsernet sin operasjonelle risiko med utgangspunkt i en gjennomgang og identifisering av vesentlige risikoer i de ulike avdelingene. Operasjonell risiko vurderes ut fra 7 tapshendelseskategorier:

- Eksternt bedrageri
- Internt bedrageri
- Ansettelsesvilkår og sikkerhet på arbeidsplassen
- Kunde, produkter og forretningspraksis
- Skade på fysiske eiendeler
- Avbrudd i drift eller systemer
- Oppgjør, levering og annen transaksjonsbehandling

For å påse at operasjonelle hendelser ikke i alvorlig grad skal påvirket konsernets stilling legges det ned store resurser i kompetanseutvikling, gode rutiner, god internkontroll og kvalitetssikring. Samtlige rutiner i konsernet er gjort tilgjengelig via en egen portal på intranett.

Det er særlig fokus på risiko knyttet til bankens IT-systemer, menneskelig svikt eller svikt i rutiner og systemer. I den forbindelse har det de siste årene blitt benyttet ekstern ekspertise for gjennomgang av risikobildet for Sandnes Sparebanks (ikke på konsern nivå) knyttet til informasjonssikkerhet. Rapporten som utarbeides i den forbindelse utgjør bankens etterlevelse av § 3 i Forskrift om bruk av Informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

3.2.2 Vurdering

Kapitalberegningen for operasjonell risiko er foretatt etter basismetoden slik den er beskrevet i Kapitalkravforskriften. I tillegg har konsernet vurdert hvorvidt det er andre forhold ved konsernets operasjonelle risiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke avdekkes av standardmetoden. Konsernet foretar beregning av risikojustert kapital utover kapitalbehovet vurdert under Pilar 1 for Operasjonell risiko.

3.3 Omdømme-/juridisk risiko

3.3.1 Styring og kontroll

Det er ikke vedtatt styringsmål for omdømmerisiko.

Konsernet har etablert en overordnet kommunikasjonsstrategi som skal sikre at informasjon formidles internt og eksternt på en måte som støtter opp om konsernets verdigrunnlag, mål og visjon. Konsernet er videre opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av lover og regler, bransjestandarder og interne retningslinjer. Konsernet har egen ansatt med ansvar for Compliance. Vedkommende rapporterer til Finansdirektør.

Juridisk risiko er risiko for at avtalegrunnlaget ikke gir den rettslige stillingen avtalepartene la til grunn ved avtaleinngåelse, for eksempel ved at avtalen ikke er utformet på en måte som gjør at den er juridisk bindende. Inkludert i juridisk risiko er også søksmålsrisiko. Banken kan gjennom tidligere salg og finansiering av sammensatte produkter være utsatt for søksmålsrisiko, jamfør diverse uttalelser fra Bankklagenemda. Det tas hensyn til denne søksmålsrisikoen i vurdering av behov for risikojustert kapital for omdømme risiko.

Banken har hatt et lavt salg av sammensatte produkter til egne kunder, men har hatt et større volum av lånefinansiering tilknyttet Actas produkter. Acta har det fulle rådgiveransvaret overfor kundene i henhold til den offentlig godkjente samarbeidsavtalen mellom partene. Bankens ansvar vil primært måtte knyttes opp mot den generelle frarådningsplikten som gjelder for alle typer utlån. Alle renter tilknyttet utlånene er forskuddsbetalte av kundene, noe som innebærer svært lav betjeningsrisiko.

I forbindelse med søksmålsrisiko relatert til rådgiving ved salg og lånefinansiering av strukturerte produkter gjennomgår banken samtlige strukturerte produkter som banken har vært involvert i med hensyn på å vurdere den juridiske risikoen. Dette arbeidet pågår, og resultatet av disse vurderingene vil bli tatt hensyn til i forbindelse med vurdering av bankens interne kapitalbehov.

3.3.2 Vurdering

Det er ikke vedtatt styringsmål for omdømme risiko, men konsernet beregner risikojustert kapital for omdømme-/juridisk risiko blant annet for å dekke opp søksmålsrisikoen i forbindelse med strukturerte produkter.

Våre beregninger viser at konsernets tapspotensialet er begrenset.

3.4 Strategisk risiko

3.4.1 Styring og kontroll

Det er ikke vedtatt styringsmål for eierrisiko eller strategisk risiko

Ledelse og styrer i datterselskaper blir ivaretatt i henhold til aksjelovens bestemmelser. I flere av selskapene benyttes ledere og / eller ansatte fra konsernet i styret eller andre funksjoner. Eventuelle lån til datterselskaper blir medtatt under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko.

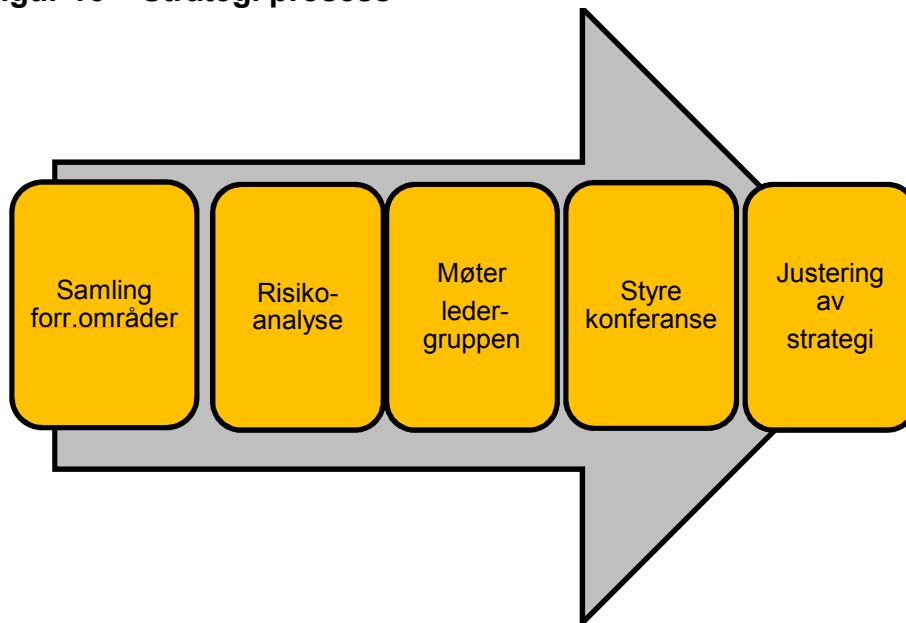
3.4.2 Vurdering

Konsernet beregner ikke kapital for eierrisiko eller strategisk risiko.

3.4.3 Styring og kontroll

Konsernet har en levende strategiprosess, noe som gjør banken fleksibel, og klar til å tilpasse seg sine omgivelser. Figuren nedenfor gir et bilde av strategiprosessen gjennom ett år.

Figur 16 – Strategi prosess

Endringer eller justeringer av strategi innebærer vurderinger av og konklusjoner på følgende spørsmål:
Hva bør vi gjøre mer av?
Hva bør vi begynne med?
Hva bør vi gjøre mindre av?
Hva bør vi slutte med?

Svarene på disse spørsmålene ender opp i konkrete planer eller punkter på de avdelingsvise områdeplanene. For ytterligere å sette strategiprosessen i fokus har konsernet en egen ansatt med ansvar for strategiprosessen.

3.4.4 Vurdering

Det er konsernets vurdering at den strategiske risikoen er lav, noe som innebærer at det ikke blir beregnet risikojustert kapital for strategisk risiko.

4 Kapitaldekning

4.1 Konsolidering

I konsernregnskapet for Sandnes Sparebank inngår finansinstitusjonene Sandnes Sparebank og SSB Boligkreditt. I tillegg inngår øvrige datterselskaper som spesifisert i note i årsregnskapet. Konsernregnskapet er avlagt etter IFRS og prinsippene er beskrevet i note i årsregnskapet. Konsolideringsmetode er lik for regnskapsformål og kapitaldekningsformål.

4.2 Ansvarlig kapital

Konsernet har styrket sin ansvarlige kapital gjennom 2011:

Tabell 10 – Oversikt ansvarlig kapital

Ansvarlig kapital	SSB		SSB Boligkreditt		Konsern	
	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2010
Egenkapitalbeviskapital	710.581	710.581	227.600	165.100	710.581	710.581
Overkursfond	168.232	168.232	122.500	85.000	168.232	168.232
Annen egenkapital	1	1	19.398	10.077	13.719	28.827
Sparebankens fond	731.899	704.918			731.899	704.918
Gavefond	17.754	6.594			17.754	6.594
Utjevningsfond	97.303	61.640			97.303	61.640
Fond for urealiserte gevinster	2.261	3.923			2.261	3.923
Minoritetsinteresser					23.961	9.276
Delårsresultat					-	-
Egenkapital	1.728.031	1.655.888	369.498	260.177	1.765.710	1.693.990
Fondsobligasjoner	658.636	657.877			658.636	657.877
Fradrag for goodwill	-23.909	-			-22.898	-1.677
Fradrag for andre immaterielle eiendeler		-15.172		-1.815	-	-16.987
Utsatt skattefordel	-16.639	-34.845			-49.440	-57.115
Kjernekapital	2.346.119	2.263.748	369.498	258.362	2.352.008	2.276.089
Ansvarlig lånekapital	404.334	509.431			404.334	509.431
Ansvarlig kapital	2.750.453	2.773.180	369.498	258.362	2.756.343	2.785.520

Følgende lån inngår i fondsobligasjoner og ansvarlig lånekapital per 31.12.2011:

Tabell 11 – Ansvarlige lån (31.12.2011)

Fondsobligasjon, tidsbegrenset					
2004	3 mnd NIBOR + 2,50 %	30.06.2014	30.06.2014	55.500	
Sum nominell verdi tidsbegrenset fondsobligasjon				55.500	
Fondsobligasjon, evigvarende					
2011	6 mnd NIBOR + 4,50%	IA	07.06.2016	450.000	
2004	7,64 % p.a.	IA	30.06.2014	144.500	
Sum nominell verdi evigvarende fondsobligasjon				594.500	
Ansvarlig lån, tidsbegrenset					
2008	3 mnd NIBOR + 2,25%	30.08.2018	30.08.2013	100.000	
2007	3 mnd NIBOR + 1,60%	19.12.2017	19.12.2012	110.000	
2007	3 mnd NIBOR + 0,45 %	06.06.2017	06.06.2012	200.000	
Sum nominell verdi ansvarlig lån				410.000	

Sandnes Sparebank annonserte 11. mai 2011 utstedelsen av et nytt fondsobligasjonslån i markedet med formål om å refinansiere 450 millioner kroner fondsobligasjonslån fra Statens finansfond. Fondsobligasjonslånet fra Statens finansfond ble tilbakebetalt 7. juni 2011. Det nye fondsobligasjonslånet er uten fastsatt løpetid og uten

incentiver for tilbakebetaling. Fondsobligasjonen er derfor etter beregningsforskriften godkjent som kjernekapital innen en ramme på 35 % av samlet kjernekapital, og medregnes således i sin helhet.

4.3 Kapitalkrav

Basert på Kapitalkravforskriftens standardmetode er kapitalkravet for morselskap, øvrig finansinstitusjon og konsernet som følger:

Tabell 12 - Kapitalkrav

Kapitalkrav	SSB		SSB Boligkreditt		Konsern	
	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2010
Kreditt- og motpartsrisiko						
Stater og sentralbanker	-	4.808	-	-	-	4.808
Lokale og regionale myndigheter	1.882	1.155	-	-	1.882	1.155
Institusjoner (Inklusive Derivater)	69.925	45.521	6.733	1.701	76.658	47.222
Foretak	595.666	489.612	551	64	591.417	489.677
Massemarked	61.208	192.301	-	-	61.208	192.301
Pant i fast eiendom	282.519	333.019	185.164	142.070	467.683	475.089
Forfalte engasjement	81.238	68.211	193	256	81.431	68.466
Obligasjoner med fortrinnsrett	20.442	22.079	-	-	-	22.079
Andeler verdipapirfond	4.653	636	-	-	4.653	636
Øvrige	49.990	26.504	43.135	38.164	21.979	64.668
Sum kapitalkrav kreditt- og motpartsrisiko	1.167.523	1.183.846	235.776	182.255	1.306.912	1.366.101
Operasjonell risiko - basismetoden	71.169	79.030	3.419	3.664	74.588	82.694
Fradrag - gruppenedskrivninger	-4.836	-4.524	-429	-376	-5.265	-4.900
Kapitalkrav	1.233.856	1.258.352	238.766	185.543	1.376.235	1.443.895

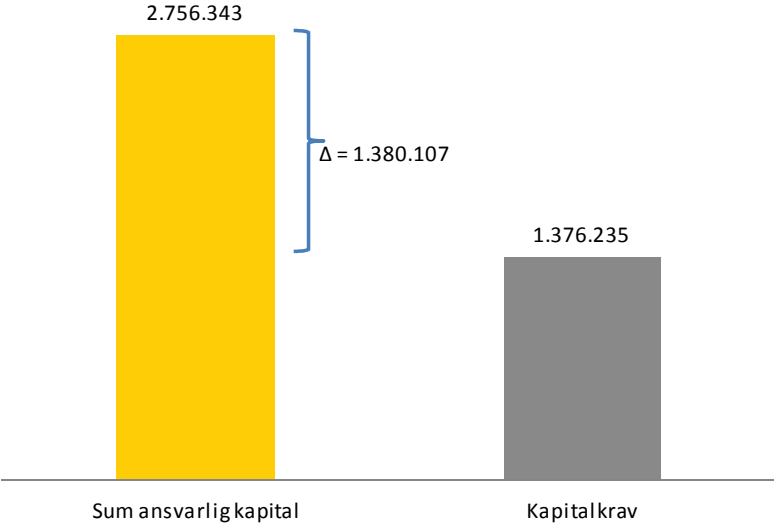
I tillegg opplyses om følgende beregningsgrunnlag:

Tabell 13 - Beregningsgrunnlag for kapital

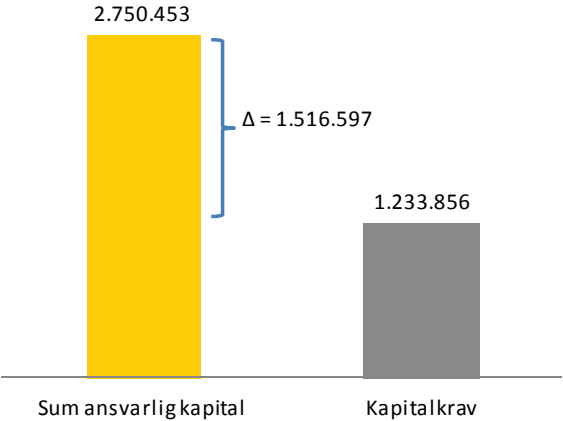
Beregningsgrunnlag	SSB		SSB Boligkreditt		Konsern	
	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2010
Motpartsrisiko for derivater	-	-	-	-	-	-
Kreditrisiko ved verdipapirisering	-	-	-	-	-	-
Markedsrisiko	-	-	-	-	-	-
Operasjonell risiko (kapitalkrav 15 %)	889.614	987.875	42.739	45.800	932.353	1.033.675

Beregningen av kapitalbehov i forhold til ansvarlig kapital viser at det er overdekning både i morselskap og på konsern som illustrert i nedenstående figurer:

Figur 17 – Overdekning ansvarlig kapital (konsern)

Figur 18 – Overdekning ansvarlig kapital (mor)

4.4 Kapitaldekning

Kapitaldekning og kjernekapitaldekning var:

Tabell 14 - Kapitaldekning

Kapitaldekning	SSB		SSB Boligkreditt		Konsern	
	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2010
Kjernekapitaldekning	17,8	14,4	15,1	11,1	13,7	12,6
Kapitaldekning	15,2	17,6	15,1	11,1	16,1	15,4

Konsernet og finansinstitusjonene innenfor konsernet vurderes på denne bakgrunn å være tilfredsstillende kapitalisert.

5 Basel III

Konsernet følger utviklingen omkring nye krav fra både markedet og fra tilsynsmyndigheter (EU, BIS og Finanstilsynet) nøye.

Konsernets har t fondsobligasjoner med incentiver til tilbakebetaling. Dette medfører at de etter Basel III regleverket ikke vil tilfredsstille kravene til kjernekapital. Det er imidlertid signalisert at det gis en 10 års overgangsperiode fra 2013 hvor disse fondsobligasjonene blir ansett som kjernekapital.

Basel III har ingen andre vesentlige implikasjoner for konsernet.

6 Utbyttepolitikk

Konsernet har som å forvalte sine samlede ressurser slik at egenkapitalbeviserne gis en god, stabil og konkurransedyktig avkastning i form av utbytte og kursstigning (SADG).

Årsoverskuddet fordeles mellom eierandelskapitalen (egenkapitalbeviserne) og grunnfondskapitalen i samme forhold som deres respektive andel av bankens egenkapital. Konsernet legger til grunn at inntil halvparten av eierandelskapitalens andel av overskuddet utbetales som utbytte, og tilsvarende at inntil halvparten av grunnfondsbeviskapitalens andel av overskuddet utbetales som gaver eller overføres til en stiftelse med slikt formål. I vurderingen vil det bli lagt vekt på at egenkapitalbevisernes andel av samlet egenkapital (eierbrøk) bør holdes stabil.

Styret er opptatt av å bidra til bedret likviditet i egenkapitalbeviset. Banken inngikk således i 2010 en likviditetsgarantistavtale med Terra Markets. Formålet med avtalen er å øke likviditet i SADG.